

Διατηρώντας την κληρονομιά της Ελληνορθόδοξης εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου στο Ρόουζ Μπέι

Γράφει ο ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΑΡΔΑΣ*

Η εορτή του Αγίου Γεωργίου γιορτάστηκε την Κυριακή 23 Απριλίου στην Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία του Αγίου Γεωργίου, η οποία κατακλύστηκε από το ποίμνιο της ενορίας στο προάστιο Ρόουζ Μπέι του Σίδνεϋ.

Ο Άγιος Γεώργιος ο Μεγαλομάρτυρας και Τροπαιοφόρος είναι ένας από τους πιο σεβαστούς αγίους της εκκλησίας.

Κατατάχθηκε στον ρωμαϊκό στρατό και έλαβε το αξίωμα του τριβούνου. Αψήφησε με γενναιοψία τους διωγμούς τους Αυτοκράτορα, Διοκλειανού κατά των χριστιανών και δεν δίστασε να ομολογήσει τη χριστιανική του πίστη. Όπως υπενθύμιζε ο ιερέας της ενορίας, Γεράσιμος «ψύωσε το ανάστημα του για το δίκιο».

Ο εορτασμός συνέπεσε με την ειδήση ότι ο τοπικός δήμος στο Woollahra συνέστησε να προστεθούν στο πρόγραμμα κληρονομιάς του «Woollahra Local Environmental Plan 2014» (Τοπικό Περιβαλλοντικό Σχέδιο 2014 του Woollahra), ο ελληνορθόδοξος ναός του Αγίου Γεωργίου και το συγκρότημα του πολεμικού μνημείου ως μνημεία τοπικής κληρονομιάς.

Αυτή η πρόταση προκάλεσε αντιδράσεις σε τμήμα της ενορίας. Ορισμένοι ισχυρισμοί ανέφεραν ότι το ίδιο το κτίριο είναι ένα συνηθισμένο δείγμα μεταπολεμικής εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής και δεν έχει κάποια ιδιαίτερη ιστορική σημασία για την ευρύτερη ελληνοαυστραλιανή παροικία.

Αυτό το άρθρο γνώμης επιδιώκει να διερευνήσει τα υπέρ και τα κατά αυτής της πρότασης

Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΟ ΡΟΟΥΖ ΜΠΕΪ

Σύμφωνα με την σελίδα της Εκκλησίας στο Facebook, η ιδέα της κατασκευής μιας ενοριακής Εκκλησίας στα ανατολικά προάστια του Σίδνεϋ γεννήθηκε στις αρχές του 1956 και ήταν αποτέλεσμα συντονισμένων προσπάθειών περίπου 100 οικογενειών, πολλές από τις οποίες κατάγονταν από τις πόλεις της Ακράτας και των Βάγκων στην ηπειρωτική Ελλάδα και τα νησιά Καστελλόριζο και Κύθηρα.

Ιδιαίτερα από αυτά τα δύο νησιά μεταναστεύσαν χιλιάδες Έλληνες στην Αυστραλία στις πρώτες δεκαετίες του εικοστού αιώνα και ξανά στο μεταναστευτικό κύμα μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Στις 20 Μαρτίου του 1958, η Ελληνική Ορθόδοξη Ενορία του Αγίου Παύλου στο Ρόουζ Μπέι (St Paul Rose Bay) συστάθηκε ως εταιρεία περιορισμένης ευθύνης με εγγυήσεις, όπως επιτάσσει το δίκαιο. Το Μνημόνιο και το καταστατικό της νέας οντότητας συντάχθηκαν από έναν από τους εξεχόντες Έλληνες της Αυστραλίας, τον δικηγόρο, Άρθουρ Τόμας Τζορτζ (Αθανάσιο Τζωρτζάτο) και τα αρχικά μέλη του νεοσύστατου οργανισμού ήταν ορισμένες από τις ηγετικές προσωπικότητες της τοπικής ελληνικής παροικίας, μεταξύ των οποίων ο Δρ. Δημήτριος Βαρβαρέσος, ο Μιχαήλ Μπαρμπούτης, ο Γιώργος Λίμπερς και ο Άρθουρ Τζορτζ.

Ο νέος οργανισμός επιφορτίστηκε με την προώθηση του έργου που με κόπο και θυσιές κατέβαλλε η Ελληνορθόδοξη Εκκλησία στην Ενορία του Ρόουζ Μπέι, αρχίζοντας με την ανοικοδόμηση του Ιερού Ναού (που θα έφερε το όνομα του Αγίου Παύλου) με σκοπό την τέλεση των χριστιανικών καθηκόντων των πιστών.

Το άλλο αντικείμενο του νεοσύστατου οργανισμού ήταν η ανέγερση πολεμι-

κού μνημείου στην μνήμη των Αυστραλών στρατιωτών ελληνικής καταγωγής που έδωσαν τη ζωή τους υπερασπίζοντας την σημαία της Αυστραλίας, ως μέλη των ενόπλων δυνάμεων της Κοινοπολιτείας στον Πρώτο ή τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και για τους Αυστραλούς στρατιώτες που έχασαν την ζωή τους στην Ελλάδα κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ενώ ήταν μέλη των ενόπλων δυνάμεων της Κοινοπολιτείας της Αυστραλίας.

Η τοποθεσία στην οδό Νιουκάστλ 90-92 (Newcastle 90-92), στο Ρόουζ Μπέι αποκτήθηκε στις 29 Μαΐου 1958 και δύο χρόνια αργότερα το όνομα της ενορίας άλλαξε επίσημα και έγινε Ελληνορθόδοξη Ενορία του Αγίου Γεωργίου στο Ρόουζ Μπέι.

Ένα χρόνο αργότερα, ο Αρχιεπίσκοπος Ιεζεκιήλ Τσουκαλάς, πρώην Επίσκοπος Βοστώνης και Σικάγο και τότε Προκαθήμενος της νεοσύστατης Αρχιεπισκοπής Αυστραλίας, έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ανοικοδόμηση αυτής της εκκλησίας. Συνεργάστηκε στενά με το διοικητικό συμβούλιο, το οποίο συμμετείχε στις συναντήσεις με το αρχιτεκτονικό γραφείο, «Fowell, Mansfield & Maclurcan».

Τελικά λήφθηκε η έγκριση κατασκευής και στις 7 Αυγούστου 1960 πραγματοποιήθηκε η τελετή θεμελίωσης στο χώρο με την ευλογία του Αρχιεπισκόπου Ιεζεκιήλ. Στον εορτασμό του Αγίου Γεωργίου, στις 23 Απριλίου 1961, ο θεμέλιος λίθος τοποθετήθηκε από τον Αρχιεπίσκοπο παρουσία του Κυβερνήτη της πολιτείας της Νέας Νότιας Ουαλίας, σερ Ερικ Γούντγουορντ (Eric Woodward).

Μετά την ολοκλήρωση του ναού, η πρώτη λειτουργία τελέστηκε στις 8 Απριλίου 1962 με τον αγιασμό του νέου ναού από τον Αρχιεπίσκοπο Ιεζεκιήλ, συνεπικουρούμενο από τον πατέρα Μιλτιάδη Χρυσσαγή (που συνέχισε ως ιερέας της ενορίας μέχρι το 2009) και τον διάκονο Ιεζεκιήλ Πετρίτση.

Στις 24 Νοεμβρίου 1962, ο Κυβερνήτης της ΝΝΟ κήρυξε την εκκλησία ως πολεμικό μνημείο αφιερωμένο στη μνήμη των Αυστραλών στρατιωτών ελληνικής καταγωγής που έδωσαν τη ζωή τους για την Αυστραλία στους δύο παγκόσμιους πολέμους και στους Αυστραλούς στρατιώτες που πέθαναν στην Ελλάδα κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ WOOLLAHRA ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές αξιολόγησης της πολιτιστικής κληρονομιάς της ΝΝΟ (NSW Heritage Assessment Guidelines) για να θεωρηθεί ότι ένα μνημείο ή ένας χώρος έχει σημασία για να καταχωρηθεί ως τοπική κληρονομιά πρέπει να πληροί τουλάχιστον ένα από τα επτά κριτήρια

πολιτιστικής κληρονομιάς, που έχουν θεσπιστεί και ταυτόχρονα να διατηρεί ακέραια βασικά χαρακτηριστικά του.

«Σημασία τοπικής κληρονομιάς» σε σχέση με έναν τόπο, κτίριο, έργο, ερείπια, αντικείμενο που μπορεί να μετακινήσει ή περίβολο, ορίζεται ότι έχει για μια περιοχή ή ένα κτίριο που έχει ιστορική, επιστημονική, πολιτιστική, κοινωνική, αρχαιολογική, αρχιτεκτονική, φυσική ή αισθητική αξία.

Οι σύμβουλοι κληρονομιάς του δήμου κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η εκκλησία πληροί έξι από τα κριτήρια κληρονομιάς:

1 Ως μέρος του τμήματος στο Ρόουζ Μπέι Εστέιτ (Rose Bay Estate), στο πρώην Πόιντ Πάιπερ Εστέιτ (Point Piper Estate), η Ελληνορθόδοξη Εκκλησία του Αγίου Γεωργίου και το πολεμικό μνημείο έχουν τοπική ιστορική σημασία μιας και αντικατοπτρίζουν την ταχεία ανάπτυξη του Ρόουζ Μπέι μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και την αυξανόμενη παρουσία μεταναστευτικών κοινοτήτων που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή αυτή την περίοδο.

2 Η Εκκλησία είναι σημαντική μιας και συνδέεται με τις κοινότητες μεταναστών που εγκαταστάθηκαν στη ΝΝΟ μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Από την κατασκευή και τον καθαγιασμό της, το κτίριο της εκκλησίας ήταν το επίκεντρο της λατρείας των πιστών και χάρη σε αυτό παρέμειναν ζωντανά τα ελληνικά έθιμα και οι παραδόσεις στα ανατολικά προάστια του Σίδνεϋ.

3 Η εκκλησία έχει ανακηρυχθεί πολεμικό μνημείο και περιλαμβάνεται στο Μητρώο Πολεμικών Μνημείων της ΝΝΟ (NSW War Memorials Register).

4 Η Ελληνορθόδοξη Εκκλησία του Αγίου Γεωργίου σχεδιάστηκε από το εξέχον αρχιτεκτονικό γραφείο «Fowell, Mansfield & Maclurcan» και θεωρείται ένα εξαιρετικό και αντιπροσωπευτικό δείγμα των εκκλησιών που κατασκεύασε αυτό το γραφείο. Το κτίριο της εκκλησίας περιγράφεται ως ένα «ενδιαφέρον δείγμα ενός ελληνορθόδοξου ναού, πολεμικού μνημείου, που συνδυάζει στοιχεία βυζαντινής αρχιτεκτονικής, που συνήθως συνδυάζονται με τα μνημεία των ΑΝΖΑΚ με το παραδοσιακό στυλ της Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας». Αλλά ενσωματώνει, επίσης, απλά και συγκαταληπτά σχεδιαστικά στοιχεία αυτών των ρυθμών.

5 Εκτιμάται ότι η ελληνορθόδοξη εκκλησία του Αγίου Γεωργίου χάρει μεγάλης εκτίμησης από τα μέλη της Ενορίας και την ευρύτερη ελληνορθόδοξη παροικία του Σίδνεϋ. Εκτός από τις καθημερινές τακτικές κυριακάτικες λειτουργίες, το κτίριο αποτέλεσε κομβικό σημείο για την τοπική ορθόδοξη παροικία, που διοργάνωσε εκεί σημα-

ντικές γιορτές και εκδηλώσεις, συμπεριλαμβανομένων γάμων, βαπτίσεων, κηδείων και θρησκευτικών δραστηριοτήτων για περισσότερες από πέντε δεκαετίες, αναδεικνύοντας έτσι τον ναό σε ένα σημαντικό τόπο, όπου διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην ζωή της παροικίας.

6 Και τέλος, η ελληνορθόδοξη εκκλησία του Αγίου Γεωργίου στο Ρόουζ Μπέι είναι σπάνια μιας και είναι μία από τις πολύ μικρές εκκλησίες του συγκεκριμένου τύπου. Δηλαδή ελληνορθόδοξος και πολεμικό μνημείο (το μόνο ακόμη αντίστοιχο μνημείο που έχει απομείνει είναι ο Άγιος Σπυρίδωνας στο Κίνγκσφορντ).

Η πρόταση για ένταξη του Αγίου Γεωργίου στο μπρώο πολιτιστικής κληρονομιάς εξετάστηκε από την Επιτροπή Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού του δήμου στις 6 Μαρτίου 2023. Στην συνέχεια από όλο το δημοτικό συμβούλιο στις 23 Μαρτίου 2023.

Και στις δύο περιπτώσεις, εκπρόσωποι της Ενορίας του Αγίου Γεωργίου υπέβαλαν γραπτές και προφορικές παρατηρήσεις και βασίστηκαν επίσης σε μια έκθεση πολιτιστικής κληρονομιάς που εκπονήθηκε από μια εταιρεία συμβούλων πολεοδομίας και πολιτιστικής κληρονομιάς, την Urbis, για να αμφισβητήσουν τις συστάσεις του Συμβουλίου για την πολιτιστική κληρονομιά.

Η ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΤΟ ΜΗΤΡΩΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Ορισμένα μέλη του ενοριακού συμβουλίου, σε συνεργασία με τον σύμβουλο τους σε θέματα κληρονομιάς, εξέφρασαν την άποψη ότι δεν υπάρχει τίποτα αξιοσημείωτο σε αυτήν την εκκλησία.

Από ιστορικής άποψης, υποστηρίζεται ότι μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο υπήρξε περιορισμένη εγκατάσταση Ελλήνων μεταναστών στα ανατολικά προάστια (συμπεριλαμβανομένου του Ρόουζ Μπέι) και ως εκ τούτου, το κτίριο της εκκλησίας δεν διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του πολυπο-

λιτισμικού οικισμού του Σύνδνεϊ.

Επίσης, υποστηρίζουν ότι η εκκλησία δεν αποτέλεσε το επίκεντρο της πολιτιστικής, εκπαιδευτικής και φιλανθρωπικής ζωής της ελληνικής παροικίας. Ακόμη και η ανακήρυξη της εκκλησίας ως Μνημείο προς τιμήν των ANZAC υποβιβάζεται ως μια «τυχαία σχέση με τη στρατιωτική ιστορία της Αυστραλίας» χωρίς να υπάρχει διαρκής σχέση με την κληρονομιά των ANZAC.

Όσον αφορά την αισθητική του ναού, υποστηρίζεται ότι ο Άγιος Γεώργιος του Ρόουζ Μπέι δεν μπορεί να αναγνωριστεί ως ναός βυζαντινού ρυθμού λόγω της έλλειψης παραδοσιακού τρούλου που θα τον συνέδεε με ελληνορθόδοξους βασιλικούς τρούλους.

Επίσης, αναφέρουν ως αδυναμία του ναού το γεγονός ότι δεν μοιάζει μεγαλοπρεπής, με τα διακοσμητικά εκκλησιαστικά στοιχεία όπως τις τοιχογραφίες και τους περίτεχνους πολυελαίους, που έχουν αντίστοιχες εκκλησίες. Σύμφωνα με την εταιρεία συμβούλων πολεοδομίας και πολιτιστικής κληρονομιάς, Urbis είναι ένας «απλός τόπος λατρείας» που σχεδιάστηκε από μια εταιρεία αρχιτεκτόνων, η οποία δεν ήταν ιδιαίτερα σημαντική ή εξέχουσα.

Σε ό,τι αφορά το αν η εκκλησία έχει ισχυρή ή ιδιαίτερη σχέση με την τοπική παροικία, η Urbis παραδέχεται ότι εκτός από τις τακτικές κυριακάτικες εκκλησιαστικές λειτουργίες, ο ναός υπήρξε σημαντικός τόπος για την τοπική ελληνορθόδοξη παροικία, μιας και εκεί πραγματοποιήσε εορτασμούς και εκδηλώσεις, όπως γάμους, βαπτίσεις, κηδείες και θρησκευτικές δραστηριότητες για περισσότερες από πέντε δεκαετίες.

Ωστόσο, η σύνδεση της παροικίας δεν έγινε με τα τούβλα και το κονίαμα – δομικό υλικό του κτιρίου – αλλά με τις εικόνες και άλλα θρησκευτικά, λατρευτικά αντικείμενα μέσα στο ναό αλλά και την γενική αίσθηση του ανήκειν, που προσέδωσε στα μέλη της παροικίας ο ναός.

Ως εκ τούτου, συνιστά να διερευνηθεί περαιτέρω η κοινωνική σημασία του ναού, προκειμένου να καταλήξουμε σε

οριστικά συμπεράσματα πριν από την καταχώριση του κτιρίου στο μπρώο πολιτιστικής κληρονομιάς.

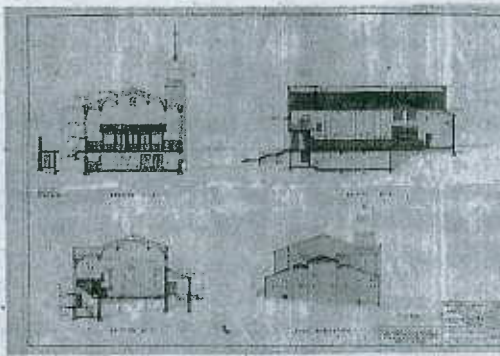
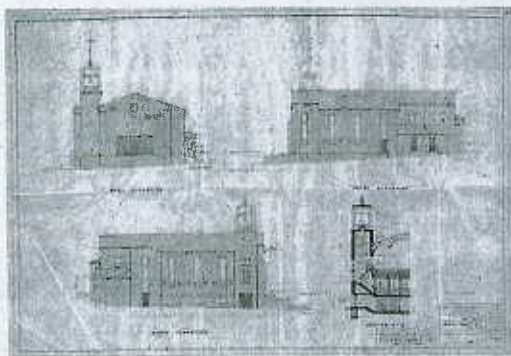
Από άποψη σπανιότητας, το κτίριο απορρίπτεται μια και αναφέρεται ως ένα «συνθησισμένο δείγμα» ελληνορθόδοξης εκκλησίας. Δεν χαρακτηρίζεται σπάνιο μιας και υπάρχουν περισσότερες από τριάντα ελληνορθόδοξες εκκλησίες στην Μπρόκλιν του Σύνδνεϊ.

Επίσης, στο ζήτημα του αν ο Άγιος Γεώργιος του Ρόουζ Μπέι αποτελεί σημαντικό, αντιπροσωπευτικό στοιχείο πολιτισμού ενός τόπου, και πάλι η ανάλυση που κάνουν είναι καυστική.

Ο ναός χαρακτηρίζεται ως ένα μάλλον φτωχό δείγμα του τύπου του, καθώς δεν σχεδιάστηκε με μεγάλη προσοχή για να μοιάζει στις βυζαντινού ρυθμού ελληνορθόδοξες εκκλησίες. Η πέτρινη πλάκα στην μνήμη των ANZACS και των Ελλήνων, που έχασαν την ζωή τους στους δύο παγκόσμιους πολέμους περιγράφεται ως ένα «ασαφές μνημείο των πεσόντων στρατιωτών».

Εν ολίγοις, η εκκλησία αδυνατεί να εκπληρώσει σχεδόν κάθε κριτήριο που έχει τεθεί και ως εκ τούτου, δεν μπο-

ρεί να εγγραφεί στο μητρώο τοπικής κληρονομιάς.

Ο Πρόεδρος της Ενορίας υποστήριξε επίσης ότι σύμφωνα με την Ορθόδοξη πίστη, εάν η εκκλησία επρόκειτο να μεταφερθεί ή να κλείσει, θα ήταν απαραίτητο να κατεδαφιστεί το υπάρχον κτίριο της εκκλησίας και ως εκ τούτου η καταχώριση του στο μητρώο κληρονομιάς θα ήταν «προσβλητική» και κατά της πίστης.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΡΟΥΖ;

Ως συγγραφέας και ανεξάρτητος σύμβουλος πολιτιστικής κληρονομιάς με ελληνοαυστραλιανό υπόβαθρο και έχοντας παρεντρέψει στον Άγιο Γεώργιο του Ρόουζ Μπέι σε πολλές περιπτώσεις στο διάβα των ετών σε γάμους, κηδείες και λειτουργίες (τελευταία φορά μόλις στις 23 Απριλίου), οφείλω με όλο τον σεβασμό να διαφωνήσω με όσους αντιτίθενται στην πρόταση για συμπερίληψη του ναού στο μητρώο κληρονομιάς.

Αρχικά, με αιογραφικούς όρους, ο Άγιος Γεώργιος ο Μεγαλομάρτυρας είναι ένας από τους πιο σεβαστούς αγίους της Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας. Είναι κάτι περισσότερο από ένας «στρατιωτικός άγιος», όπως τον περιγράφει η έκθεση της Urbis.

Σε αρχιτεκτονικούς όρους, παρά τον ισχυρισμό της Urbis ότι τα αρχικά αρχιτεκτονικά σχέδια για την εκκλησία δεν μπορούν να εντοπιστούν, κατόρθωσα να λάβω από τον δήμο Woollahra αντίγραφα των σχεδίων εργασίας του αρχιτεκτονικού γραφείου «Fowell, Mansfield & Maclurcan». Αυτά τα σχέδια ενσωματώθηκαν επίσης στην πρόταση για την ένταξη του Αγίου Γεωργίου στο μητρώο κληρονομιάς που κατατέθηκε στην Επιτροπή Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού του Δήμου.

Πράγματι, στη σελίδα της στο Facebook η ενορία του Αγίου Γεωργίου του Ρόουζ Μπέι, με αφορμή την 60η επέτειο από τη επίσημη εγκαίνια του ναού, δημοσίευσε μια εικόνα της πρόσφυγας και των παιδιών όψεων του ναού μαζί με την κάτοψη των αρχιτεκτόνων για το τέμπλο.

Είναι αξιοσημείωτο ότι το αρχιτεκτονικό γραφείο «Fowell, Mansfield & Maclurcan» περιγράφεται ως «πολύ αξιόπιστο και έμπειρο» και αναφέρεται ότι έλαβαν καθοδήγηση από την Ελληνορθόδοξη Αρχιεπισκοπή και τον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου, Δρ. Δημήτρη Βαρβαρέσο, για την ενσωμάτωση ορθόδοξων χαρακτηριστικών στο κτίριο της εκκλησίας.

Αυτή η άποψη επιβεβαιώνεται στην πραγματικότητα σε ένα από τα κορυ-

φαία εγχειρίδια για την αρχιτεκτονική της Αυστραλίας (Richard Apperley et al, Identifying Australian Architecture Styles and Terms from 1788 to the Present Hardcover 1994) - το οποίο αναφέρεται στο γραφείο «Fowell, Mansfield & Maclurcan» χαρακτηρίζοντας τους ως «εξέχοντες επαγγελματίες» στην μεταπολεμική εκκλησιαστική αρχιτεκτονική (1940-1960).

Τα άλλα δείγματα του έργου των «Fowell, Mansfield & Maclurcan», τα οποία αναφέρονται στην ανάρτηση της ενορίας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι η Καθολική Εκκλησία του Αγίου Αυγουστίνου στο Γιάς που άνοιξε το 1956 και η οποία λέγεται ότι μοιάζει με τον Άγιο Γεώργιο.

Το παρεκκλήσι HMAS στο Γουάτσον Μπέι, το οποίο είναι επίσης αφιερωμένο στον Άγιο Γεώργιο τον Μεγαλομάρτυρα, ολοκληρώθηκε το 1961 και αποτελεί μνημείο αφιερωμένο σε όλους όσους έχασαν την ζωή τους κατά την διάρκεια πολέμων.

Και, τέλος, η εκκλησία της Αγίας Άννας στο Βόρειο Μπόντνι, η οποία βραβεύτηκε με το μετάλλιο του σερ Τζον Σούλμαν (Sir John Sulman) από το Βασιλικό Ινστιτούτο Αρχιτεκτόνων της Αυστραλίας το 1935. Στο βιβλίο του για το Μετάλλιο Σούλμαν, ο Άντριου Μεκκαλφ περιέγραψε την εκκλησία ως «ένα κατόρθωμα δύναμης από τούβλα» και είναι «ίσως το αποκορύφωμα της εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής στο μεσοπολεμικό Σύνδεψ».

ΕΠΑΙΝΟΣ ΓΙΑ ΤΟ «ΙΕΡΟ ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑ» ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Σύμφωνα με τον ιστοσελίδα της Ενορίας, ο Άγιος Γεώργιος του Ρόουζ Μπέι απαρτίζεται από περισσότερους από 2000 Ορθόδοξους Χριστιανούς στα ανατολικά προάστια του Σύνδεψ.

Στις 4 Μαΐου 2022, λίγο μετά την επέτειο 60 ετών από την τέλεση της πρώτης λειτουργίας, ο πατέρας Μιλτιάδης Χρυσσαυγής επέστρεψε στην εκκλησία, που τόσο πιστά υπηρέτησε για σχεδόν πενήντε δεκαετίες και εξερεύνησε την πλούσια ιστορία της ενορίας, σημειώνοντας:

«Πρωταρχικό μας καθήκον σήμερα κατά τη διάρκεια αυτής της γιορτής είναι να θυμόμαστε με ευγνωμοσύνη τις πολύτιμες υπηρεσίες των πρωτοπόρων και τις μεγάλες θυσίες που έκαναν για την κατασκευή αυτού του υπέροχου ιερού οικοδομήματος που ικανοποιεί τις πνευματικές, λειτουργικές και ποιμαντικές ανάγκες των Ελλήνων Ορθόδοξων πιστών που κατοικούν στην περιοχή».

Τον Νοέμβριο του 2022, η Εκκλησία γιόρτασε την 60η επέτειό της με την τέλεση χοροεσπερίδας στο Σύνδεψ, στην οποία παρευρέθηκαν η Αξιοτίμη Κυβερνήτης της ΝΝΟ, Μάργκαρετ Μπίζλι (Margaret Beazley) AC QC, ο Γενικός Πρόξενος της Ελλάδας στο Σύνδεψ, Ιωάννης Μαλικούρης και ο Προκαθήμενος της Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας της Αυστραλίας, Αρχιεπίσκοπος Μακάριος.

Ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος επαίνεσε τους ενορίτες και τους ευεργέτες του ναού και δήλωσε ότι δεν έχει καμία αμφιβολία ότι ο Άγιος Γεώργιος είναι πολύ ευχαριστημένος με τις ευγενικές προστάθειες της Ενορίας «καθώς φέρνεται το φως του Θεού σε αυτή τη γωνιά του Σύνδεψ».

Η Κυβερνήτης της Νέας Νότιας Ουαλίας δεν ήταν, επίσης, καθόλου φειδωλή στους επαίνους της για τον «θρυλικό», όπως την αποκάλεσε, Άγιο Γεώργιο του Ρόουζ Μπέι και πρόσθεσε:

«Όταν σκεφτόμουν την ενορία σας, την εκκλησία σας ως μέρος της κοινότητάς μας, τρία πράγματα είχαν ιδιαίτερη σημασία. Το πρώτο είναι η κοινότητα - αυτή είναι η καρδιά σας. Είναι η έμπρακτη αφοσίωσή σας στην εκκλησία σας, ως κομμάτι αυτής της κοινότητας που

σας ενώνει. Επίσης, στην καρδιά αυτής της ενορίας, του Αγίου Γεωργίου, βρίσκεται ο εορτασμός γιατί είναι μια εκκλησία που έχει αφιερωθεί στην υπηρεσία των ανθρώπων, στους Έλληνες, στους Έλληνοαυστραλούς που έχουν υπηρετήσει στις Ένοπλες Δυνάμεις της Αυστραλίας... και αυτό είναι μια εξαιρετική τιμή».

Ακόμη και στο πρόγραμμα της χοροεσπερίδας που τυπώθηκε για την περίσταση, ο Πρόεδρος της Ενορίας Σπύρος Ραϊσς (Spero Raissis) εξήρε την ορθόδοξη πίστη της παροικίας, την οποία σωστά χαρακτήρισε ως «εθνικό στοιχείο της ελληνικής μεταναστευτικής παροικίας» και η οποία, όπως σημειώσε, οδήγησε στην δημιουργία του «υπέροχου κτιρίου της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου».

ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ - ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΚΑΙ ΕΝΤΕΥΘΕΝ

Αν και η Ελληνορθόδοξη Εκκλησία είναι διαποτισμένη από τη βυζαντινή παράδοση, το γεγονός ότι μια συγκεκριμένη εκκλησία δεν μιμείται αυστηρά τη βυζαντινή εκκλησιαστική αρχιτεκτονική ή την πολυτελή διακόσμηση της δεν μειώνει στο ελάχιστο τη θέση της ως θρησκευτικό κτίριο.

Στην Αυστραλία, από την δεκαετία του 1960, οι εκκλησιαστικές επιτροπές και οι αρχιτέκτονες τους αναγνώρισαν όλο και περισσότερο την ανάγκη προσαρμογής της εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής στη σύγχρονη κοινωνία τόσο ως προς τα υλικά όσο και ως προς την κλίμακα. Τα μινιμαλιστικά σχέδια με ευαισθησία προς το οικιστικό περιβάλλον δεν ήταν ασυνήθιστα.

Στην περίπτωση του Αγίου Γεωργίου του Ρόουζ Μπέι είναι προφανές ότι το Συμβούλιο της Ενορίας συνεργάστηκε με την ιεραρχία της εκκλησίας και τον αρχιτέκτονα για να παραδώσει ένα σχέδιο που θα προωθούσε την αίσθηση της κοινότητας στα τέλη της δεκαετίας του 1950.

Σε αρχιτεκτονικούς όρους, αυτό δεν σήμαινε απαραίτητα ένα αντίγραφο παραδοσιακών βυζαντινών ναών της Ελλάδας, αλλά προσαρμογή τόσο των παραδοσιακών εκκλησιαστικών στοιχείων όσο και του μεταπολεμικού σύγχρονου θρησκευτικού σχεδιασμού για να αντικατοπτρίζει την αναδυόμενη ελληνική μεταναστευτική ταυτότητα στη νέα πατρίδα τους, το Σύνδεψ.

Το αρχιτεκτονικό οικοδόμημα που προέκυψε δεν χρειαζόταν απαραίτητα να ενσωματώνει τα πάντα, παντού και ταυτόχρονα, όσον αφορά τους παραδοσιακούς θόλους της βασιλικής, τις περίτεχνες τοιχογραφίες, τους μεγάλους πολεοίους ή τις πολυτελείς πύλες του τέμπλου.

Στο κορυφαίο εγχειρίδιο για την αρχιτεκτονική της Αυστραλίας του Ρίτσαρντ Αππερλέι (Richard Apperley) για το νοσταλγικό ύφος των μεταναστών του τέλους του 20ου αιώνα, δίνεται ένα παράδειγμα της ελληνορθόδοξης εκκλησίας του Πρωφύτη Ηλία στο Νόρτγουοτ της Νότιας Αυστραλίας, η οποία χτίστηκε το 1975 και στην οποία «οι παραδοσιακές ελληνικές μορφές της εκκλησίας απλοποιούνται σε μεγάλο βαθμό». Ειδικότερα, ο συγγραφέας σημειώνει την παραδοσιακή δυτική μετώπη που προέρχεται από τη ρωμανική αρχιτεκτονική, το κα-

από τη ρωμανική αρχιτεκτονική, το καμπαναριό με τον ανοιχτό τρούλο και την παραδοσιακή τρίκλιτη είσοδο.

Ο ναός του Αγίου Γεωργίου στο Ρόουζ Μπέι χρησιμοποιεί παραδοσιακά ελληνορθόδοξα στοιχεία τα οποία είναι επίσης εξαιρετικά απλοποιημένα.

Όπως παραδέχεται η έκθεση της Urbis, είναι ένα μοντέρνο κτίριο, το οποίο έχει βασιστεί σε παραδοσιακή μορφή που αποτελείται από ξανθό τούβλο, λεπτομέρειες από σκυρόδεμα και ένα τρίπυκνο εισόδο από τρεις μεγάλες τοιμεντένιες κλασικές καμάρες βαμμένες λευκές πάνω από τις μεγάλες ξύλινες μπροστινές πόρτες εισόδου.

Διαθέτει καμπαναριό κατασκευασμένο από τούβλα με επικαλυμμένο ανοιχτό τρούλο και ανεξάρτητο σταυρό στην κορυφή του τρούλου. Εσωτερικά, η οροφή της εκκλησίας είναι μια τριπλή θολωτή οροφή από ξύλινη σανίδα. Η εικονογραφία και τα άλλα λειτουργικά στοιχεία σίγουρα δεν έχουν υποτιμηθεί.

Το εσωτερικό της εκκλησίας ενσωματώνει επίσης ένα μείγμα παραδοσιακής ελληνικής αρχιτεκτονικής, βυζαντινών επιρροών και των πνευματικών συμβολισμών της ορθόδοξης πίστης ως προς την εικονογραφία και την ορθόδοξη διακόσμηση. Όχι με υπερβολικό τρόπο, όμως.

Ως εκ τούτου, αμφισβητώ τον ισχυρισμό ότι ο Άγιος Γεώργιος στο Ρόουζ Μπέι είναι «σεμνός και λιτός» και δεν είναι εύκολα αναγνωρίσιμος ως Ελληνορθόδοξη Εκκλησία, ιδιαίτερα καθώς η αρχιτεκτονική σκηνή στις ορθόδοξες εκκλησίες ανατολικά του Σύνδνεϊ έχει πολλές διαφοροποιήσεις.

Η πρώτη ελληνορθόδοξη εκκλησία στο Σύνδνεϊ, η εκκλησία της Αγίας Τριάδας στο Ρέντφορντ, εγκαινιάστηκε το 1898. Αρχικά, κατασκευάστηκε σε βυζαντινό ρυθμό. Το 1931, όμως, η πρό-

σώπη της εκκλησίας, που πλέον έχει εγγραφεί στο μητρώο πολιτιστικής κληρονομιάς, αντικαταστάθηκε με μια διώροφη κατασκευή ρωμανικού ρυθμού με τούβλο στην πρόσωση, με επιστρώσεις, αντιστήριγμα και με οροφή δύο επιπέδων.

Ως αποτέλεσμα αυτών των αλλαγών, η είσοδος της εκκλησίας πλαισιώνεται σήμερα από δύο πλίνθινους πύργους και έχει ένα τοξωτό παράθυρο από όπου εισέρχεται το φως μέσα στο ναό από μια τριπλή τοξωτή είσοδο.

Η δεύτερη εκκλησία στο Σύνδνεϊ, ο Καθεδρικός Ναός της Αγίας Σοφίας στο Πάνινγκτον, σχεδιάστηκε από έναν διάσημο αρχιτέκτονα, τον Γουόλτερ Λέσλι (Walter Leslie), και στηρίζεται από αυλακωτούς κίονες που υποστηρίζουν την οροφή και το φαρδύ αέτωμα που προσομοιάζει σε ένα νεοελληνικό και αναγεννησιακό αρχιτεκτονικό ρυθμό (Ιωνικός κλασικός ρυθμός εξωτερικά με βυζαντινές επιρροές εσωτερικά).

Από τη δεκαετία του 1970, η Ελληνορθόδοξη Εκκλησία έχει καταλάβει επίσης εκκλησίες που χτίστηκαν σε βικτωριανό γοτθικό ή γοτθικό αναγεννησιακό ρυθμό, όπως ο Καθεδρικός Ναός του Ευαγγελισμού της Παναγίας στο Σεντράλ (πρώην Αγγλικανική Εκκλησία του Αγίου Παύλου), ο Άγιος Νεκτάριος στο Μπέργουιν και η Αγία Σοφία και οι Τρεις Θυγατέρες στο Σάρι Χιλς.

Η Ελληνορθόδοξη Εκκλησία των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης, στο Νιουτάουν κατασκευάστηκε σε βικτωριανό, ακαδημαϊκό ρυθμό στα μέσα του 19ου αιώνα και προηγούμενος λειτουργούσε ως Ενωτική Εκκλησία πριν αποκτηθεί το 1970.

Η πνευματική σημασία αυτών των ελληνορθόδοξων εκκλησιών δεν έχει μειωθεί στο ελάχιστο από την «μη βυζαντινή» τους εμφάνιση.

Και τέλος, όσον αφορά τον ισχυρισμό ότι οποιαδήποτε μελλοντικό κλείσιμο του ναού θα σήμαινε και κατεδάφιση του σύμφωνα με τον εκκλησιαστικό νόμο, σημειώνω ότι η πρώην Ελληνορθόδοξη Εκκλησία του Αγίου Κωνσταντίνου και Ελένης στο Σικάγο, μια εκκλησία που ολοκληρώθηκε το 1952 και κατασκευάστηκε με παραδοσιακό βυζαντινό ρυθμό αποκαθαρίστηκε το 1972 και μεταπουλήθηκε στο Έθνος του Ισλάμ. Σήμερα είναι το Τζαμί Μαριάμ.

ΤΙ ΕΝΩΝΕΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΑΝΖΑΚ; ΚΑΤΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΜΙΑ ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΗ ΠΛΑΚΕΤΑ;

Η έκθεση Urbis υποστηρίζει ότι η απόφαση να ανακηρυχθεί η εκκλησία ως Μνημείο των ΑΝΖΑΚ έγινε εκ των υστέρων, προδίδοντας μια τυχαία σχέση με τη στρατιωτική ιστορία της Αυστραλίας, η οποία δεν είναι πλέον σημαντική (αν ήταν ποτέ). Με όλο τον σεβασμό διαφωνώ.

Όταν η Ενορία ιδρύθηκε το 1958 ως Ελληνορθόδοξη Ενορία του Αγίου Παύλου (αργότερα μετονομάστηκε σε Αγίου Γεωργίου), στο καταστατικό της κατοχυρώθηκε, σε ένα συγκεκριμένη εδάφιο, η πρόθεση να τιμηθούν οι παρδόσεις των ΑΝΖΑΚ που σφυρηλάτησαν τους δεσμούς μεταξύ Ελλάδας και Αυστραλίας κατά τη διάρκεια δύο παγκοσμίων πολέμων.

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι το πολεμικό μνημείο στον Ελληνορθόδοξο Ναό του Αγίου Σπυρίδωνα στο Κίνγκσφορντ, ο οποίος χτίστηκε τη δεκαετία του 1970 σε έναν απλοποιημένο ρυθμό, που συναντά κανείς σε εκκλησίες της Ανατολικής Μεσογείου, έχει συμπεριληφθεί στο μητρώο κληρονομιάς και υπογράφεται ότι όπως ο ναός του Αγίου Γεωργίου του Ρόουζ Μπέι έτσι και ο ναός του Αγίου Σπυρίδωνος είναι μια

ελληνορθόδοξη εκκλησία, που σχεδιάστηκε ειδικά για να τιμήσει τη μνήμη των Αυστραλών και των Ελλήνων στρατιωτών που πολέμησαν στον Α' και τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η τιμή στην μνήμη των ΑΝΖΑΚ στον Άγιο Γεώργιο στο Ρόουζ Μπέι είναι κάτι παραπάνω από μια απλή αναμνηστική πλάκα στον τοίχο.

Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΣΗΜΕΡΑ

Ο Άγιος Γεώργιος του Ρόουζ Μπέι από το 1962 έως σήμερα και η καλλιτεχνική του απεικόνιση από τον πατέρα Χρυσσαυγή

Ο δήμος του Woollahra ανέβαλε την συζήτηση για το θέμα της καταχώρησης του ναού στο μητρώο πολιτιστικής κληρονομιάς προκειμένου να επιτρέψει την περαιτέρω διερεύνηση της κοινωνικής σημασίας της εκκλησίας. Επίσης θα πρέπει να κρίνει αν ο ναός πληροί τα κριτήρια για να καταχωρηθεί στο μητρώο πολιτιστικής κληρονομιάς.

Θα διερευνήσει επίσης εάν υπάρχει μια ενεργή εντολή για την ανάπτυξη της τοποθεσίας στη γωνία της οδού Ολντ Σάουθ Χεντ (Old South Head Road) και της οδού Νιουκαστλ (Newcastle Street), στο Ρόουζ Μπέι και αν επίσης απαιτούνται περαιτέρω νομικές συμβουλές.

Όταν όλα αυτά ολοκληρωθούν, αυτό που θα έχει σημασία, θα είναι ότι η κληρονομιά αφορά την απόδοση τιμής στους τόπους που έχουν σημασία για εμάς και στην διατήρησή τους.

Η Ελληνορθόδοξη Εκκλησία του Αγίου Γεωργίου στο Ρόουζ Μπέι είναι ένας ζωντανός ναός της παροικίας και υπογραμμίζει την κοινή μας ελληνική μεταναστευτική κληρονομιά. Συνεχίζει να δίνει στον επισκέπτη την αίσθηση ενός τόπου που αξίζει να διατηρηθεί. Αντιπροσωπεύει επίσης αυτό που εί-
ναι σωστό.

*Ο Γιώργος Βάρδας είναι πρώην Πρόεδρος του Κυπριακού Συνδέσμου Αυστραλίας και ανεξάρτητος σύμβουλος πολιτιστικής κληρονομιάς.

Ο Άγιος Γεώργιος του Ρόουζ Μπέι από το 1962 έως σήμερα και η καλλιτεχνική του απεικόνιση από τον πατέρα Χρυσσαυγή